

ناباروری و نازایی در زنان و مردان: علل، عوامل، علائم و درمان

ناباروری فقط مشکل زنان نیست. مردان نیز ممکن است نابارور باشند. در واقع، زنان و مردان به یک اندازه احتمال دارد که مشکلات باروری داشته باشند. طبق آمار، حدود یک سوم موارد ناباروری را می‌توان به زنان، یک سوم دیگر را به مردان و یک سوم باقی مانده را به علل مشترک میان زنان و مردان یا حتی دلایل نامشخص ربط داد.

در زنان، علت ناباروری می‌تواند شامل ابتلا به اندومتریوز، فیبروم رحم و بیماری تیروئید باشد. مردانی که مشکلات باروری دارند ممکن است کمبود اسپرم یا تستوسترون پایین داشته باشند. خطر ناباروری با افزایش سن افزایش می‌یابد. به همین دلیل است که پزشکان توصیه می‌کنند زنان بالاتر از ۳۵ سال بعد از ۶ ماه تلاش منظم برای باروری و عدم دریافت نتیجه، سریعاً برای معاینه اقدام کنند. در مورد زنان بالای ۴۰ سال، پس از گذشت ۱ تا ۲ ماه نیاز به ارزیابی فوری است. تخمین زده می‌شود که از هر ۱۰ زن بین ۱۵ تا ۴۴ سال، ۱ نفر برای بارداری مشکل دارد. در ادامه به جزئیات بیشتری از مشکل ناباروری اشاره خواهیم کرد.

انواع ناباروری

بهتر است بدانید که از نظر اصول پزشکی، ناباروری شامل سقط جنین یا ناتوانی در حمل نوزاد تا زمان زایمان نمی‌شود. از انواع ناباروری می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- ناباروری اولیه: در این وضعیت زن هرگز تجربه بارداری نداشته است و پس از یک سال عدم استفاده از وسایل کنترل بارداری و رابطه جنسی منظم نمی‌تواند باردار شود.
- ناباروری ثانویه: در پاسخ به سوال ناباروری ثانویه یعنی چه؟ باید گفت این وضعیت زمانی اتفاق می‌افتد که زن نتواند پس از حداقل یک بارداری موفق دوباره باردار شود. بنابراین ناباروری ثانویه مواردی مانند ناباروری بعد از سقط عمدی یا ناباروری بعد از بچه اول را شامل می‌شود.

علائم و نشانه‌های ناباروری

در ادامه بصورت جداگانه به علائم ناباروری در زنان و مردان اشاره خواهیم کرد.

علائم ناباروری در زنان

از علائم شایع که احتمال ناباروری را در زنان افزایش می‌دهند، می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- **پریودهای نامنظم:** سیکل قاعدگی یک زن به طور متوسط ۲۸ روزه است. از نظر پزشکان زنی که یک ماه سیکل ۳۳ روزه، ماه بعد سیکل ۳۱ روزه و بعد از آن سیکل ۳۵ روزه دارد، وضعیت او طبیعی است اما زنی که طول مدت چرخه‌هایش آنقدر متفاوت است که حتی نمی‌تواند زمان شروع پریودی خود را تخمین بزند، دوره‌های نامنظم را تجربه می‌کند. اصولاً هر زنی که دوره سیکلش کمتر از ۲۱ روز یا بیشتر از ۳۵ روز است باید برای ارزیابی به پزشک مراجعه کند. زیرا این مساله می‌تواند به مشکلات هورمونی یا سندرم **تخمندان پلی کیستیک (PCOS)** مرتبط باشد. هر دوی این‌ها می‌توانند به بروز ناباروری کمک کنند.
- **پریودهای دردناک یا با خونریزی سنگین:** اگرچه اکثر زنان در زمان پریودی دچار گرفتگی عضلات در ناحیه شکم، کمر و لگن می‌شوند، اما پریودهای دردناکی که در زندگی روزمره اختلال ایجاد می‌کنند ممکن است از علائم آندومتریوز یا کیست تخمدان باشند.
- **پریود نشدن:** عواملی مانند **استرس** یا تمرینات ورزشی سنگین می‌توانند باعث شوند که برای یک تا دو ماه پریودی اتفاق نیافتد. شما زمانی باید نگران ناباروری باشید که این مساله برای چندین ماه بروز کند.
- **علائم نوسانات هورمونی:** در صورت بروز مشکلات پوستی، کاهش میل جنسی، افزایش رشد موهای زائد صورت، نازک شدن مو و **افزایش وزن**، حتماً با پزشک مشورت کنید.
- **احساس درد هنگام برقراری رابطه جنسی:** متأسفانه برخی از زنان در تمام طول زندگی خود رابطه جنسی دردناک را تجربه کرده‌اند و خود را متقاعد کرده‌اند که این امر طبیعی است. درحالی که این مساله می‌تواند به مشکلات هورمونی، آندومتریوز یا ابتلا به سایر بیماری‌های زمینه‌ای موثر در بروز ناباروری مرتبط باشد.

علائم ناباروری در مردان

علائم شایع که احتمال ناباروری را در مردان افزایش می‌دهند، شامل موارد زیر هستند:

RAHSA PATHOBIOLOGY GROUP
گروه پاتوبیولوژی رهسا

Clinical - Pathology - Genetic
ISO Certificates 15189 - 10004 - 9001

- تغییرات در میل جنسی: این مساله که اغلب توسط هورمون‌های جنسی مانند تستوسترون کنترل می‌شود، می‌تواند نشان دهنده مشکلات باروری باشد.
 - درد یا تورم بیضه: شرایط مختلفی وجود دارند که می‌توانند منجر به درد یا تورم در بیضه شوند. بسیاری از آن‌ها در بروز ناباروری مردان موثر هستند.
 - اختلال در حفظ نعوظ: کاهش میزان هورمون‌های جنسی می‌تواند منجر به اختلال در حفظ نعوظ و در نتیجه ناباروری شود.
 - ناتوانی در انزال: ناتوانی در تخلیه مایع منی یا انزال زودرس، احتمال باروری را کاهش می‌دهند.
 - بیضه‌های کوچک و سفت: بیضه‌ها اسپرم مرد را در خود جای می‌دهند، بنابراین سلامت بیضه برای باروری مهم است. کوچک یا سفت شدن بافت بیضه‌ها ممکن است زمینه آسیب به اسپرم‌ها و ناباروری را فراهم کند.
- با توجه به اینکه حدود ۱۵ تا ۲۰ درصد از زوج‌هایی که برای بچه دار شدن تلاش می‌کنند با مشکل ناباروری مواجه می‌شوند. توصیه می‌کنیم به محض مواجهه با علائم ذکر شده با پزشک متخصص زنان یا اورولوژی مشورت کنید.

علل موثر در ناباروری

در این بخش قصد داریم به تمامی علل و فاکتورهای خطر موثر در ناباروری زنان و مردان اشاره کنیم.

علت ناباروری زنان

ناباروری زنان می‌تواند ناشی از عواملی باشد که فرآیندهای بیولوژیکی زیر را تحت تأثیر قرار می‌دهند یا با آن‌ها تداخل دارند:

- تخمک گذاری (زمانی که تخمک بالغ از تخمدان آزاد می‌شود)
- لقاح (زمانی اتفاق می‌افتد که اسپرم پس از عبور از دهانه رحم با تخمک در لوله فالوپ برخورد و آن را بارور می‌کند)
- لانه گزینی تخم (زمانی اتفاق می‌افتد که تخمک بارور شده به دیواره رحم متصل شود، جایی که می‌تواند رشد کند و به جنین تبدیل شود)

از فاکتورهای خطر موثر در ناباروری زنان می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- سن بیشتر از ۳۵ سال
- سیگار کشیدن
- استفاده زیاد از الکل
- اضافه وزن، چاقی یا کمبود وزن قابل توجه
- ابتلا به برخی از عفونت‌های مقاربتی که می‌توانند به سیستم تولید مثلی آسیب برسانند.

انواع شرایط پزشکی زیر می‌توانند بر سیستم تناسلی زنان تأثیر منفی بگذارند و باعث ناباروری شوند:

- اختلالات در روند تخمک گذاری که می‌توانند ناشی از سندرم تخمدان پلی کیستیک یا عدم تعادل هورمونی باشند.
- بیماری التهابی لگن
- اندومتریوز
- فیبروم رحم و کیست تخمدان
- نارسایی زودرس تخمدان
- سرطان رحم و تخمدان
- ناهنجاری‌های مادرزادی رحم
- انسداد یا آسیب لوله فالوپ

برخی از داروهایی که می‌توانند باعث ناباروری زنان شوند عبارتند از:

- داروهای شیمی درمانی یا پرتودرمانی
- استفاده طولانی مدت از داروهای ضد التهاب غیراستروئیدی با دوز بالا مانند آسپرین و ایبوپروفن
- داروهای ضد روان پریشی
- مواد مخدر تفریحی مانند ماری جوانا و کوکائین

طبق آخرین آمار ارائه شده، اختلالات تخمک گذاری عامل حدود یک چهارم مشکلات ناباروری در زوجها هستند. معمولاً این مساله در قالب پرئود نامنظم و پرئود نشدن خود را نشان می‌دهد. اصولاً تخمک گذاری حدود یک هفته بعد از پایان پرئودی رخ می‌دهد.

علت ناباروری مردان

به طور کلی، باروری در مردان به ژنتیک، تعداد، شکل و میزان حرکت اسپرم بستگی دارد. از فاکتورهای خطری که می‌توانند روی کیفیت اسپرم تاثیر بدی بگذارند و زمینه بروز ناباروری را افزایش دهند، می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- سن بیشتر از ۴۰ سال
- سیگار کشیدن
- استفاده زیاد از الکل
- اضافه وزن یا چاقی
- قرار گرفتن در معرض سموم، مانند آفت‌کش‌ها، علف‌کش‌ها و فلزات سنگین

برخی از شرایط پزشکی موثر نیز عبارتند از:

- انزال رتروگراد (برگشت منی به مثانه)
- مشکل در نعوظ
- واریکوسل یا تورم وریدهای اطراف بیضه
- بیضه‌هایی که در داخل کیسه بیضه جای نگرفته‌اند.
- داشتن آنتی بادی‌هایی که به اسپرم حمله کرده و آنها را از بین می‌برند.

سرطان بیضه

- عدم تعادل هورمونی، مانند تولید کم تستوسترون
- بزرگ شدن و تورم بافت سینه در مردان در اثر مشکلات هورمونی
- مشکل ژنتیکی یا مشکل مادرزادی در سیستم تناسلی

انواع داروها که بر کیفیت اسپرم اثر می‌گذارند، عبارتند از:

- داروهای شیمی درمانی یا پرتو درمانی برای سرطان
- سولفاسالازین برای درمان آرتريت روماتوئيد یا کولیت اولسراتیو
- داروهای مسدود کننده کانال کلسيم برای کنترل فشار خون بالا
- داروهای ضد افسردگی سه حلقه‌ای مانند نورتریپتیلین
- استروئیدهای آنابولیک برای بهبود عملکرد ورزشی یا رفع مشکلات هورمونی مانند تاخیر در بلوغ
- مواد مخدر تفریحی

نحوه صحیح تشخیص ناباروری

معمولاً پزشک ابتدا سوالاتی در مورد روال برقراری رابطه جنسی در زوجین، نظم چرخه قاعدگی در زن، کیفیت نعوظ و انزال در مرد، وجود یا عدم وجود علائم غیرطبیعی و سابقه پزشکی و خانوادگی زن و مرد می‌پرسد. سپس برای معاینه جسمی اقدام می‌کند. در نهایت برای تشخیص قطعی دستور انجام یک یا چند مورد از انواع غربالگری ناباروری یا آزمایش‌های زیر را می‌دهد.

انواع آزمایش ناباروری زنان

ممکن است پزشک از شما بخواهد که چند روز بعد از پایان پریودی، زمان بروز علائمی مانند دمای پایین بدن و افزایش خروج مخاط از واژن را ثبت کنید. زیرا این‌ها اغلب علائم تخمک گذاری هستند. البته برای ثبت زمان تخمک گذاری می‌توانید از کیت تخمک گذاری خانگی نیز استفاده کنید. از سایر آزمایش‌های تشخیصی می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- نمونه برداری از بافت دهانه رحم: معمولاً این کار برای انجام تست یاب اسپیر به منظور تشخیص سرطان رحم انجام می‌شود.
- آزمایش خون: آزمایش خون می‌تواند سطح هورمون‌های جنسی و هورمون‌های تیروئید را بررسی کند. کاهش هورمون‌های جنسی با بروز یائسگی زودرس مرتبط است. کم کاری یا پرکاری تیروئید نیز به خوبی با اندازه گیری هورمون‌های تیروئید مشخص می‌شود. با توجه به اینکه یکی از علل ناباروری زنان مشکلات غده تیروئید است.
- سونوگرافی ترانس واژینال: در این آزمایش پزشک مبدل مخصوص دستگاه اولتراسوند را در واژن قرار می‌دهد تا مشکلات دستگاه تناسلی را بررسی کند.

- هیستروسکوپی: در این آزمایش پزشک یک لوله باریک و مجهز به دوربین (هیستروسکوپ) را برای بررسی رحم وارد واژن می‌کند.
- هیستروسالپینگوگرافی: برای انجام این آزمایش، پزشک آب نمک استریل را به داخل واژن تزریق کرده و سپس سونوگرافی ترانس واژینال انجام می‌دهد. این کار علاوه بر بررسی وضعیت رحم به تشخیص انسداد لوله فالوپ نیز کمک می‌کند.
- لاپاراسکوپی: برای انجام این آزمایش ابتدا پزشک یک برش کوچک در شکم ایجاد می‌کند. سپس به منظور بررسی وضعیت لگن و ساختارهای داخلی آن، لاپاروسکوپ (لوله نازک مجهز به دوربین) را وارد بدن می‌کند. این کار به شناسایی مشکلاتی مانند آندومتریوز، فیبروم رحم و اسکار (جای زخم) رحم یا لوله فالوپ کمک زیادی می‌کند.

آزمایش ناباروری مردان

آزمایشات زیر می‌توانند به تشخیص مشکل ناباروری مردان کمک کنند:

- آنالیز مایع منی: این آزمایش مشکلات اسپرم مانند تعداد کم اسپرم و تحرک ضعیف آن را بررسی می‌کند. برخی از مردان برای برداشتن اسپرم از بیضه و آزمایش آن نیاز به بیوپسی سوزنی دارند.
- آزمایش خون: آزمایش خون می‌تواند سطح هورمون تستوسترون، تیروئید و سایر هورمون‌ها را بررسی کند. از نمونه خون برای انجام آزمایشات ژنتیک و بررسی ناهنجاری‌های کروموزومی موثر در ناباروری نیز استفاده می‌شود.
- سونوگرافی کیسه بیضه: این آزمایش مشکلاتی مانند واریکوسل، انسداد مجرای انزال و انزال رتروگراد را به سرعت مشخص می‌کند.

نقش مشاوره ژنتیک در تشخیص ناباروری

اخیرا نقش ژنتیک در ناباروری و وجود ژن‌های ناباروری مطرح شده است. زیرا چنانچه در یک خانواده مشکلات ژنتیکی وجود داشته باشد، تاثیر این اختلالات ژنتیکی در ایجاد ناباروری و مهمتر از آن در سلامت فرزندان حاصل از درمان‌های کمک باروری را نمی‌توان نادیده گرفت. برخی از علل ژنتیکی موثر در ناباروری زنان عبارتند از:

- ابتلا به سندروم ترنر
- ابتلا به اختلالات ساختمانی کروموزوم X مانند غیرفعال شدن زودرس تخمدان

• ابتلا به بیماری‌های تک‌ژنی وابسته به کروموزوم X مانند سندروم یائسگی زودرس

از علل ژنتیکی موثر در ناباروری مردان می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- ابتلا به سندروم کلاین فیلتر
- ابتلا به بیماری فیروز کیستیک
- ریزحذف نواحی از کروموزوم Y (این اختلال باعث کاهش یا عدم تولید اسپرم می‌شود و اغلب نیاز به درمان ناباروری ژنتیکی مردان دارد).

یک مشاور ژنتیک می‌تواند شما را راهنمایی کند که برای انجام کدامیک از تست‌های ژنتیک برای تشخیص ناباروری و شناسایی بیماری ژنتیکی موثر در نازایی اقدام کنید.

انواع روش‌های درمان ناباروری

در صورتی که بیش از ۶ ماه در حوالی زمان تخمک گذاری زن رابطه جنسی برقرار شود و همچنان بارداری رخ ندهد، لازم است برای درمان‌های پزشکی زیر اقدام کنید.

در مورد زنان اگر مشکل اختلالات تخمک گذاری باشد، پزشک داروهای محرک یا تنظیم کننده تخمک‌گذاری مانند کلومیفن، لئوروزول، داروهای آگونیست دوپامین و انواع داروهای هورمونی را تجویز می‌کند. در صورتی که مشکل انسداد لوله فالوپ یا بروز فیبروم یا پولیپ در رحم باشد، نیاز به جراحی است. انومتریوز اغلب با جراحی لاپاراسکوپی درمان می‌شود.

در مورد مردان اگر مشکل اختلال نعوظ باشد، داروهای هورمونی تجویز می‌شوند. در مواردی مانند واریکوسل بیضه یا انسداد لوله اپیدیدیم نیاز به جراحی است. برای مردانی که نمی‌توانند به طور طبیعی انزال کنند، ممکن است علاوه بر داروهای ضد ناباروری مردان، از تحریک الکتریکی یا ارتعاشی آلت تناسلی یا جراحی برای اسپیراسیون اسپرم نیز استفاده شود.

اصولا اگر مشکل ناباروری زوجین با هیچ کدام از روش‌های پزشکی رایج حل نشود، باید برای روش لئوسیت تراپی ناباروری یا انجام یکی از روش‌های لقاح ناباروری مانند موارد زیر اقدام کرد:

- تلقیح داخل رحمی (IUI): در زمان تخمک‌گذاری، پزشک یک کاتتر ظریف را از طریق دهانه رحم وارد رحم می‌کند تا نمونه اسپرم را مستقیما درون آن قرار دهد.
- لقاح آزمایشگاهی (IVF): پزشکان در محیط آزمایشگاهی تخمک را در تماس با اسپرم بارور می‌کنند و سپس جنین را در رحم قرار می‌دهند. در صورتی که زوجین تخمک یا

اسپرم سالم نداشته باشند، می‌توانند از اسپرم یا تخمک اهدایی استفاده کنند. اگر مشکل ناهنجاری غیرقابل درمان رحم زن باشد، باید برای رحم اهدایی اقدام کرد.

سخن آخر

در این مطلب سعی کردیم به پاسخ بسیاری از ابهامات ذهنی شما مانند علل و علت ناباروری چیست؟ آیا ناباروری ثانویه قابل درمان است؟ و لقاح مصنوعی چیست؟ بپردازیم. این امید را به شما می‌دهیم که گروه پاتوبیولوژی رهسا در تمامی مراحل تشخیص و کمک به درمان ناباروری در کنار شما هستند.

مرکز مشاوره و آزمایشگاه ژنتیک غدیرخم یکی از مراکز گروه رهسا می باشد که با کادر علمی مجرب در زمینه آزمایش ژنتیک و مشاوره ژنتیک برای بررسی ناباروری در زنان و مردان، آماده ارائه خدمات می باشد. انجام مشاوره ژنتیک برای ارائه اطلاعات درباره علت انتخاب آزمایش و تفسیر نتایج آن از اهمیت بالایی برخوردار است. برای کسب اطلاعات بیشتر با شماره تلفن ۷۹۲۲۷ تماس حاصل فرمایید. همکاران ما در آزمایشگاه پاتوبیولوژی و ژنتیک غدیرخم آماده پاسخگویی به سوالات شما عزیزان می باشند.

مطالب بخش مقاله و انتشارات سایت گروه پاتوبیولوژی رهسا تنها جنبه اطلاع رسانی و آموزشی دارد

✓ با ما در مسیر سلامتی گام بردارید ✓

برای دانلود این مقاله [کلیک](#) کنید